

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 32.019.5:316.74
ОНР

ЗОРАН ЈЕВТОВИЋ

Факултет за културу и медије
Београд

МЕДИОКРАТИЈА И РЕЛИГИЈЕ НА ПУТУ ПСЕУДОПОЛИСА*

Сажетак: Карикатуре пророка Мохамеда објављене у данском листу „Jilands posten”, а затим и неким другим европским новинама, узбуркале су светску јавност изазивајући бурне протесте муслиманских верника, па и насиље које се као пожар раширило просторима планете. У сенци конкретне догађаја уочавају се обриси будућности демократије XXI века, која је све изложенија силовитим налетима мегакорпоративних интереса, доминантних политичких утицаја, културног детерминизма и редефинисаног верског фундаментализма. Обичном, усамљеном појединцу све је теже формирати и сачувати сопствено мишљење, идеје и вредности, јер набусила, осиона и конфекцијски униформисана армија масмедија, производећи заглашујући хук бајке о равноправности, миру и мултикултурализму, прикрива све чешће сукобе култура и цивилизација. Програмски типизираном друштву као да недостаје потреба за унутрашњим критичким преиспитивањем, које би понудило консензус у пројектовању даљег светског развоја. Уместо ренесансе идеја нуди се ренесанса технологија, коју вешти управљачи глобалним кормилом користе за усмеравање Светске барке ка хриди нама нечега што би се могло назвати псеудополисом. Слобода изражавања медија је кисеоник отвореног, јавног комуницирања, стуб демократских грађевина, али проблем је у чињеници што чувари информационих капија и даље стражаре, овога пута пред сајбер просторима. Историја је показала да се у сличним

* Рад финансиран од Министарства науке Републике Србије у оквиру пројекта 149.006D

ЗОРАН ЈЕВТОВИЋ

процесима увек знају имена губитника, док се за оним другима увек дуже трага и мање зна.

Кључне речи: полис, демократија, нација, религија, комуникација, моћ, медиократија.

Последње деценије прошлог, али и почетак овог века протичу у пулсирајућем ритму апокалиптичних претњи глобалним тероризмом, нуклеарним оружјем, идеолошким ломовима, биолошким ратовима, несагледивим културолошким и религијским разликама, планетарним загревањем и климатско-еколошким самоуништењем, ограниченошћу природних ресурса и сличним опасностима које таласају светску јавност. Злосутна упозорења водећих светских геополитичких пророка (Френсиса Фукујаме, Збигњева Бжежинског, Хенрија Кисинџера и др.) *о крају историје или сукобу цивилизација*, пракса је демантовала на најбољи начин, али се у сенци најављиваних катастрофа одвијао низ дозираних, медијски контролисаних и крвавих верских и грађанских сукоба, праћених насиљем, конфликтима ниског интезитета и селектованом применом механизма заштите људских права. Мултинационалне корпорације потпомогнуте невероватно снажном технолошком револуцијом диктирају нова, вишеслојна правила измењене политичке кореографије, у чијем се епицентру прикривају гуруи похлепног потрошачког менталитета који промовишу свет без граница и националних суверенитета. Масе користе медије као припремне школе у којима добијају целофаном умотане снове, вредности и идеје, несвесне да тако мењају свој психолошки лик и културни идентитет. Да парафразирамо Бењаминову (Walter Benjamin) визију Аркадије, свет егзибиционистичких медијских лукавштина залуђује масе, па је *реклама превара којом снови продиру у индустрију*. (1999: 171)

Под плаштом плебисцитарне демократије на стратиште историје одлажу се читави друштвени системи и идеолошки покрети, док се уз мирис новца, нафте и корупције, војне хегемоније и нескривене политичке ароганције врши даље преобликовање света. Јаз између богатих и сиромашних никада није био већи, а замах технолошких иновација само убрзава распон у њиховој дифе-

ренцијацији. Половина светске популације, односно око три милијарде људи животари са мање од два долара дневно, што значи да је сваки други становник планете на ивици беде. Мали број оних који имају доста *стварају изоловану апатридску алијансу која глобални интерес изједначава са личним и корпорацијским интересима својих чланова* (Korten, 1994: 16). Међутим, да би се све уочљивије незадовољство јавности прикрило и пажња усмерила ка другим проблемима, обликује се нова парадигма владавине, која политичку демократију мења сфером медиократије, потпомогнуте теократијом. Рађа се специфичан механизам инструментализованог, управљачког система који социјеталном партикуларношћу редукује културне и цивилизацијске тековине националних заједница, нудећи стратемум масмедијског прожимања које осваја духове широм планете. Глобализација под утицајем економских токова креира све брже и моћније алатке комуницирања, раздвајајући реалност од медијски посредованих представа које опчињеним масама пружају могућност да о себи и другима мисле на нов, другачији начин. Јавним дискурсом владају демагогија, пропаганда, празноверје и бруталност, док симболички језик више скрива него што открива све већем и пасивнијем аудиторијуму. Феномен образовања и васпитања све више се посматра кроз контекст медија, религије и политике, тако да се Аристотелово учење о човеку који је испунио себе и досегао своју срећу живећи у полису, проглашава истрошеним, ограниченим и ретроградним. Савршенство се огледа у човековом везивању за нову заједницу која нема суверенитет, обичаје или породицу, јер планета мења дом сваког појединца, истурајући космополитизам као идеју - водиљу!

У ери електронских и дигиталних медија симулира се идеал отворених тргова Атине и Рима, јер појединци теоретски имају прилику да јавно изразе своје ставове, али се прећуткује да су они у мањини и да захваљујући контролисаним медијским каналима тешко могу утицати на социо-психолошке чиниоце. Тако организована мањина добија неограничену могућност да управља неорганизованом већином, извршујући руглу традиционална поимања демократије. Старе културне концепције руше се пред налетима медијско-профитног неолиберализма, који стварајући тврђаве саздане на елитистичком олигарском братству, верским ауторите-

тима, религијско-утопистичким идеалима, медијским манипулацијама и корпоративном функционализму, стапа својеврсни амалгам управљачког, планетарног надсистема. Чудновата конструкција захваљујући симболичким представама у јавности пропагира се као штит цивилне владавине, резултат нових начела и друштвених размишљања. Преокрет се пропагира као максима времена које долази, а лакеји који прихватају поданичку улогу једноумних добошара добијају мрвице награде за испољену лојалност.

Свака могућност политичких, демократских избора представља плодно тло за појаву камуфлираних манипулација, па власници медијских империја непрекидним идеолошким обрађивањима и селекцијама информација покрећу акције против других трибалних група, како би проширили финансијску моћ и важност одлучивања у јавној арени. Њихову улогу први су уочили Ловери и Де Флер (Lowery, S. & De Fleur, M.L.), назначујући како *молекуларне вође мњења* (1988: 119) имају велики значај у информисању мање активног становништва. Захваљујући њиховом ангажовању хипотеза о *двосмерном току комуникацијске поруке* постала је доминантна парадигма савремених истраживања. Психолози такве способности називају *господарењем над другима*, препарирањем, што у интерперсоналној комуникацији не мора бити опасно, али уз вешту употребу медија читаве народе може одвести у резервате друштвене отуђености или политику насиља, зла и бескрупулозности. Новопроизведена елита иронично је повела планетарно стадо у нови поредак, а позивницу је свеприсутним електронским добошарима огласила и до најудаљенијих засеока. Тако се идеја мондијализма, глобализма, новог поретка и сл., угнездила у свест појединаца, као супротстављена норма, постајући неодвојиви део политичке, економске и културне свести коју неки глорификују, а други оштро нападају. Медији су врхунски алат за ментално обликовање планетарног аудиторијума, уочава Нобеловац Џозеф Стиглиц, који је значајан део живота провео унутар светских структура моћи, (управо у периоду „демократске транзиције“ био је високи функционер Међународног монетарног фонда, Светске банке и један од тројице економских саветника америчког председника Била Клинтона), закључујући да је акценат на организованим, али контролисаним системима управљања: *Глобализација значи да расте схватање о сферама глобалних*

утицаја. Управо у тим сферама где је и глобална акција потребна, системи глобалног управљања су од суштинског значаја (Стиглиц, 2002: 233)

Четврти талас

Посматрајући развој цивилизација као таласе плиме и осеке који се циклично смењују кроз различите информационе процесе и промене, чувени амерички футуролог Алвин Тофлер, метафорично најављујући сударе техно-сфере, социо-сфере, инфо-сфере и сфере власти, још пре две деценије закључи је: *Када схватимо у каквом су међусобном односу ови делови, процеси и начела, како једни друге преображавају покрећући моћне струје промене, далеко јасније поимамо гигантски талас промена који данас удара у нашим животима* (1983:23). Први талас донео је пољопривредну револуцију трајући више од једног миленијума, други је означио успон индустријске цивилизације свдећи је на скоро три века, трећи је размасовио постојеће друштво, потенцирајући информатичку заједницу која је за само две деценије радикално преобразила планету, док ће четврти талас захваљујући брзој диверзификацији друштва и дигитализацији за још краће време преобразити мапу планете. Медији постају алатке које попут чекића укивају информацију у свест објекта (реципијента), стварајући атмосферу критичког паралисања мислеће публике и политике без класичних демократских принципа. Настајање медијских олигопола мења материјалну средину и друштвене системе вредности, најављујући еру екранског размишљања са непредвидљивим сферама утицаја на човекове навике и понашања. Информације лебде свуда око нас, царство знакова и значења губи границе, фикције мењају стварност, сенке су део свакодневног окружења, док време ишчезава пред нашим очима. Идеје Жана Бордијара о хиперстварности и симулакруму пре само две деценије сматране су провокацијом, данас их скоро нико не помиње. Друштвено је изгубило моћ илузије, па у измењеном моделу вредности *капитал од нас захтева једино да га прихватимо или да га сузбијемо у име рационалности, да га прихватимо као да је моралан или да га сузбијемо у име моралности. Јер то је једна иста ствар, оно што се може прочитати у другом облику: некад се настојало да се*

скандал прикрије – данас се настоји прикрити да то и није скандал (Bodrijar, 1991: 19).

Несумњиви тријумф идеја капитализма, масмедијске технологије и неумитне материјалне различитости, омогућио је настајак нове заједнице која је податним и софистицираним комуникацијским средствима поставила сцену на којој ће се одвијати поредак новог века. Под наркотичком дисфункцијом истоврсних, унифицираних масмедијских порука, национална свест се жртвује на уштрб заједништва, али питање је колико се наметнутим идеолошким конструкцијама може формирати нова заједница. Хоће ли политичке границе трајно нестати диктирањем економских регула или ће пуцањем религијских баријера, нестати и брана мултиетничких друштава? Могу ли медији генерирати смисао политичких поредака, нудећи идеологију апсолутизма, стандардизованих вредности које развијају свест о новој заједници, виртуелној до тренутка када не постане стварна или апокалиптична? Медијски инжињеринг несумњиво има снажан и директан утицај на субјекте јавног мњења, са моћима да контролише и предвиди њихово понашање. *Као што смо раније приметили, велики ратови овог столећа нису изузетни зато што су људима омогућили да убијају у размерама без преседана, већ због огромног броја људи који су се дали наговорити да дају своје животе.* (Андерсон, 1998: 78) Људи свакодневно учествују у политичким процесима, мање или више активно, свесно или не, али само ретки појединци посебних особина, ауторитета или знања постају вође (лидери) јавног мњења. Свака акција у свом току подразумева мултипликацију ставова о одређеном питању, па само нумерички потврђено већинско мишљење добија легитимитет друштвене оправданости. Ствараоци мњења („opinion makers”) вештину скривају у формулисању проблема који се истражује, тако да сама кампања представља производ техничке реализације. Енергија коју испољавају је индивидуална, али су идеје, ставови и програми колективни. Систем веровања, вредности, идеологија и сл. у директној је зависности од класног друштва унутар заједнице, па је улога вођа да држе кохезиону спону. Хабермас метафорично каже да циљ више није разбијање моћи, већ *она треба да служи њеној подели: јавно мњење постаје само граница силе, док преобликовање јавности има функцију накнадне подршке политичком систему* (1969: 171).

У јавном животу нових заједница све је мање дијалога и дискусије, а све више диктатуре и налога. Невидљиви господари метадрштвеног сиромаштва све претварају у новац: вода за пиће, коју смо до скоро, имали бесплатно, мораће да се плаћа, чистог ваздуха све је мање, а незагађених површина за ратарске културе и да не помињемо. Традиционално задругарство и породицу који су проповедали заједништво, слогу и поштовање моралног система, неосетно је заменио масован пораст криминала, деликвенције, наркоманије, алкохолизма и насиља које осваја улице градова, али и мањих места. Моћне метамедијске силе прикривају развој друштвених болести, спретно одражавајући фикцију о демократском поретку тако што појединци чином гласања пристају на улогу која им је поверена. Од грчког *polis* остало је носталгично сећање, јер је свет сложних аристократско-бирокарских елита посредством масовних и суптилних медијских кампања овладао мајсторством управљања другим људима. Док су у језгру хеленског политичког етоса били правда (мудрост и разум) и врлина (законитост и поредак), фокус нове заједнице је у сили (изнад закона) и харизми (медијском устоличењу нових вођа и идеја). Будућност ће припадати репрезентативним формама псеудодемократије, а чињеница да ће се становништво планете концентрисати у стотинак мегаполиса са преко десет и више милиона становника, води нас хипотези да ће демократске структуре функционисати само кроз сферу масмедијске локализације. Другим речима, мало новца значи мало моћи, тако да ће политичка подршка све више бити производ добро креираних маркетиншких кампања, које ће се одвијати на релацији локално-регионално-национално-глобално. Да би се избегао колапс система и самоуништења људске врсте неопходно је очување социјалне државе, јер само она има моћ регулисања економске динамике и интереса већине становништва. Хаген Шулиц у обимном истраживању којим је обухватио две хиљаде година историје немачке државе, с правом закључује да су се западноевропске државе промениле током последњих 150 година – *изгубиле на суверенитету и аутономији исто колико и на искључивости захтева за лојалношћу својих грађана. Национална држава мање је важна, али никако није постала излишна.* (2004: 146)

Народ постоји као *plebs* (*populus*) и *ethnos*, али да би постао политички освештан *demos* неопходно је да изгради вредносно политички систем који артикулише на универзалним принципима слободе, људских права и једнакости. Масмедијско десубјективизирање очигледан је доказ трансформисаног тоталитарног поретка, који низом стратешких, политички мотивисаних мера врши даље раздржављење и деполитизацију. Гневни грађани Берлина су 1989. вађењем цигала срушили злогласни зид који је делио идеолошки конфронтиране системе, али право питање је како срушити зидове тишине у цивилизацијама које диктирају унионони поредак? Самопроглашене елите преузимају на себе бригу око функционисања мегаполиса, културе, економије и политике као начина заједничког опстанка, док се појединци који мисле другачије екскомуницирају. Парадигматична француска фраза „*Како је Република била лепа под Царством*”, наговештава турбулентност и драматичну неизвесност медијцентричних револуција, јер као резултате често имамо политичке преображаје, или како их неки називају, *плишане револуције*. Богати и развијени облици тзв. ненасилних отпора, грађанске непослушности и алтернативног медијског деловања, краткорочно дају ефектне резултате, али прави проблеми настају касније. Благонаклоно посредовање еквивалентне масмедијске стварности, која нуди симболичко раскошан свет идејно-културолошког обиља, након бурног периода заноса, револуционарне патетике и врелих обећања о отвореним ризницама светског благостања, брзо нас враћа у планетарни каталог малих, сиромашних и обесправљених појединаца.

Повезани метамедији нуде повезану идеологију, па је Фукујамина (Francis Fukuyama) егзалтирана теза о *крају историје* преурађена. Идеолошка мултикултуралност нуди стрпљење и нужност сарадње, под условом да су нити финансијског инвестирања карике које повезују глобалне полисе. То није лажна идеолошка дилема, већ суштинско питање политичког функционисања, јер само балансирањем међу различитостима традиција може сачувати мир и благостање у које се сви тако радо заклинају. *Ако је модерна наука омогућила стварање оружја беспримерне деструктивности, модерна политика је створила државу беспримерне моћи за коју је искована нова реч, тоталитаризам.* (Фукујама, 1997: 35) Технички и друштвени напредак омогућио је нове рато-

ве, дајући право „демократским државама” да у потрази за бољим светом саме одлучују о начинима производње и примене модификованих, стратешки султанистичких поредака. Четврти талас носи плимуну фундаменталних идеологија, док интернет и сличне дигиталне мреже нуде раскошне просторе сложене стварности. Опрезност не треба заборавити, јер духовна надметања у универзуму нису обичне игре, како господари корпоративних бизнис ланаца радо представљају! Нове технологије мењају природу комуникација, које буквално постаје доступно свима, креирајући нове форме саопштавања, обликовања, регистровања и дифузије информација. Народи и културе које нису свесни дубине и брзине промена које се дешавају пред нашим очима, ризикују да остану заборављени у пећинама прошлости.

„Цепно”, дигитално новинарство

Једна од темељних претпоставки модерне демократије и политичке културе налази се у оквирима масмедијске заједнице, изградњи јавног дискурса политичке коректности, стварању амбијента мултиетничког и мултирелигиозног поверења, психолошким креирању идолократоване *res publicae* која прећутно прихвата метамедијски наметнуте садржаје. Из праксе постепено нестаје традиционална мрежа националних култура, обичаја, вредности, политичких оријентација, навика, уверења, понашања, социјализације, док на њено место долази густа, дигитализована електронска завеса која око планете обликује медијасферу, као интегрални део новог социјалног и интеркултуралног процеса. Тако се враћамо Хабермасовом поимању комуникативног деловања, које се испољава само у процесима *употребе језика са оријентацијом ка постизању разумевања* (1969: 87). Импулс је на редефинисању самог чина масовне комуникације, јер технолошке алатке стварају подлогу за бујицу порука које експлодирају свуда око нас.

Модерно друштво покушава да економише простором планете, али питање је како остварити равнотежу у међупростору, када се стари систем распао, а нови још није заживео! Демократске форме комуникације морају се темељити на искуству, људском ангажману и културним интеракцијама, које само коришће-

њем масмедија могу добити глобални карактер. Међутим, технолошка ренесанса или боље речено револуција, оголила је човекову исконску жудњу да контакте остварује снагом масмедија, чиме је метафорично продужио сопствену моћ, како би задовољно констатовао Маршал Маклуан (Marshall McLuhan) (да је жив). Шансу за опстанак јавности у демократској сфери нуди практична примена нових технолошких алатки, које вероватно мимо жеље својих стваралаца, лепезом додатних функција околину претвара у јавну сцену. Податак да сваки четврти житељ планете има мобилни телефон (до краја 2006. сваки други) говори о незаситом апетиту који се шири свим културама: жељи човека да што пре добије, али и да информацију! Уместо некадашњих фотографских уметника, који су након дугих и сложених поступака развијања снимака публици нудили аутентичне снимке, дигитализација је омогућила сваком појединцу да обичним притиском на одређени тастер региструје информацију, која се одмах може проследити глобалној публици.

Када су прошле године терористи стравичним акцијама напали лондонски метро и аутобусе, најбржа, најаутентичнија и најубедљивија сведочанства стигла су од анонимних грађана који су се затекли на лицу места. Чувене медијске куће нису се двоумиле одмах емитујући снимке и поруке о природи несреће, не схватајући да учествују у дубинској трансформацији једне вековне професије. Обични пролазници деловали су као прави професионалци, пратећи развој ситуације и извештавајући у низу драматичних, прецизних информација. Први снимци приказивали су несрећне људе како се пробијају кроз дим, остатке рушевина, разбацане вагоне, помешане крв и прашину, док су поруке говориле о катастрофичним размерама. Иако визуелни квалитет није поседовао задовољавајућу перформансу и професионалну резолуцију, садржао је невероватну сугестибилност, драматичност која је својствена животу обичног човека. Новинари су битку изгубили од дигиталних алатки, јер су снимци начињени мобилним телефонима или краћи визуелни записи начињени дигиталним камерама први стигли у продукцију. Коинциденција је, како је баш *Би-Би-Сију* као историјски првој светској телевизији, преостало да констатује промену природе новинарског позива, што је касније прихваћено од стране *Скај њуза* и других медијских кућа. Наравно, уредници

су проверавали аутентичност емитованог материјала, али је допринос обичних грађана био немерљив. Мобилни телефони и минијатурне, аматерске дигиталне камере постале су сведоци ужаса, делићи мозаика који дају информацију са актуелног догађаја, одузимајући посао тзв. слободним новинарима.

Брутални снимци батињања ирачких тинејџера начињени још 2004. године (приказани јавности тек две године касније) или злостављања затвореника у злогласном затвору Абу Граиб, узнемирили су муслимански свет. Ласцивне и шокантне сцене малтретирања заробљеника који су принуђени да међусобно врше сексуални чин, нагим телима праве пирамиду поред америчког војника који са осмехом гестикулира победу, или покривене главе стоје на кутији под претњом да ће ако падну бити подвргнути електрошоковима, демонтирале су америчку бајку о демократији и поштовању људских права. Додатно узбуђење изазвале су фотографије објављене у „Вашингтон посту” на којима се види како голог затвореника псећим каишем вуку кроз ходник, као и на којој се види разголићени мушкарац са женским доњим вешом на глави, што је највећа увреда у исламској религији. *То је заиста најгоре зверство, које представља напад на част и понос муслиманског народа. Боље је убити их него сексуално злостављати*, изјавио је уредник листа „Ал Кудс Ал Араби” који излази у Лондону, док је новинар телевизије „Ал Арабија” одмах поставио питање колико је сличних примера било а да се о њима никада неће сазнати? Колумниста листа „Дар ал Хајат” Абдулвахаб Бадракан јавно је запитао *није ли амерички председник говорио да ће Ирак бити модел за читав регион*, закључујући да је ово типичан пример америчко-израелске формуле: *хиљаде затвореника без суђења, освета бесних војника, војних агенција које толеришу мучења*. Ирански „Техеран тајмс” вештом заменом теза изједначио је Абу Граиб са базом на изолованом острву Гвантанаму, у којој су у кавезе смештени авганистански талибани, али и затвореници из још 43 земље оптужени за сарадњу са Ал Каидом, закључујући како *демократија новог поретка* обавија читаву планету, док каирски дневник „Египатска газета” понуду америчке администрације да новчано обештети породице затворених сматра *језивом*, јер понос и достојанство арапског света немају цену.

Прве вести о великим нередима у Етиопији новембра прошле године нису стигле од агенција или водећих светских медија, већ од групе грађана која је користећи блогове пренела информације које се даље нису могле прикривати. На интернету тренутно постоји близу 30 милиона блогова, што чини комуникацијски нову заједницу која има снажан утицај на јавно мњење. Сваког сата „блогери” унесу 50.000 нових текстова или близу 1,2 милиона речи дневно, што је стотинак пута више од продукције свих агенцијских сервиса на свету. Инстант објављене идеје преплављују свет, а предност је у чињеници да још увек не постоји прецизан начин контроле садржаја информација које можете објавити овим начином модерног комуницирања. То што Србија још увек нема свој блог-сервис само је један у низу конкретних доказа неразумевања водећих комуникационих токова XXI века, али ако је за утеху чак 70% Британаца не зна шта је *блог*!

Може се констатовати како се нови медији и форме комуницирања увлаче под кожу глобалне јавности, омогућавајући сваком појединцу да постане учесник у комуникационим играма. Намерно употребљавамо овај термин, постављајући хипотетичко питање: шта ће се десити ако вас у шетњи с пријатељцом (пријатељем) или док се купате поред отвореног прозора, мобилним алаткама услика знатижељни воајер и снимак пошаље на нечији веблог (скр. *блог*, представља низ хронолошки организованих уноса личних мишљења и запажања која се приказују на интернет страницама). Замислимо лик тинејџера којем је све то духовита забава, док можда компромитујућа снимка путем ММС-а и интернета обилази планету, изазивајући ланчане реакције које уништавају туђе судбине! Мења ли се улога жртава и целата у комуникационим чиновима, традиционални однос објекта и субјекта, актера и посматрача? Хоће ли Орвелова визија Великог брата постати дечја шала у односу на доба у којем сви посматрају свакога, и свако емитује записе о свима? Могу ли модерне технике произвести виртуелну стварност толико верну оригиналу да ће и ауторима бити тешко да их разликују? У судару паралелних слика и порука неко мора бити поражен, али шта ако то буде цивилизација XXI века? Мобилизација комуникације је очигледна, али замка је у различитом схватању индивидуалне слободе. *Нова мобил(иса)на технологија треба да вам помогне да контролишете сопствену комуникацију* (The Orange Way, 2000). Мултипликова-

ње избора конструката реалности означава долазак вреле комуникације, надлазеће плиме порука које су све више пропагандне, радикалне, искључиве и нетолерантне.

Укрштени путеви религија и демократије

Демократија и медијска култура су синоними, али историја цивилизације не показује тако. Траговима макијавелистичких схватања власти, још Хегел објашњава како утемељивач државе има право (које сви који после њега долазе немају) да спроводи силу изнад закона и изван њега како би постигао циљ, да испуни своју изузетну мисију – право које се, не налазећи на препреке у праву другог, с правом може назвати апсолутним (1989-350). Црквени концили су у IV веку били овлашћени да свим средствима спрече ширење списа који нису по вољи папске курије, због чега је Инокентије IV увео инквизицију, јавно спаљујући књиге и све текстове (медије) који су ширили јеретичке идеје. Најистакнутије фигуре Француске револуције (Жан Пол Мара, Жак Ебер и Жак Пјер Брисо) жртвоване су на олтар битке за слободом политичког изражавања, тако што су гиљотинирани од некадашњих идеолошких пријатеља, па се већ тада могло констатовати да демократија и диктатура не могу заједно. У Наполеоново време тежња контроле садржаја је очигледна, па у писму министру полиције Жозефу Фушеу, велики војсковођа наређује: *Цедите мало ту штампу, натерајте нека објављује само добре чланке. Уразумите уреднике, објасните им да није далеко тренутак када ћу, увидевши да ми више нису од користи, укинути њихове и све друге листове, а задржати само један.* (Бјелица, Јевтовић, 2006: 60) И док се у прошлости могло говорити о несумњивом утицају верских и владарских кругова на садржај временски споре и просторно ограничене комуникације, са открићима електронских медија форме контроле се радикално мењају. Захваљујући моћном пропагандном утицају комуникацијских алатки религија се враћа у токове актуелних политичких утицаја.

Аналитичари реторике кризних ситуација давно су запазили присуство религиозних елемената, како у говорима вођа, тако и у саопштењима којима обасипају медије. Иако их користе раз-

личите религије заједничко је што се позивањем Бога, љубави и мира, кроз проповеди или заповести прикривене у верско рухо, намећу званични ставови којима се бране сопствени потези. Божјом милошћу важни чиниоци политичког живота правдају бомбардовања невиног становништва, сулуди тероризам у којем страдају стотине цивила, убиства, отмице и сличне акте којима се насилно одузимају туђи животи, што ниједна религија не проповеда. Наравно, супротстављена мишљења и идеје су лажни, анахронни, ирационални, искључиви, нетолерантни, реакционарни и сл., при чему се хришћанство, јудаизам и ислам прилагођавају променама у геополитичком и економском окружењу, све више постајући њихови креатори. Случајно или не, тек период ових промена поклапа се са процватом верских партија у Израелу 1977, избором пољског кардинала Карола Војтиле за поглавара Римокатоличке цркве идуће године, повратком ајатолаха Хомеинија на власт у Техерану (1979) и изненађујућом победом Роналда Регана у САД (1980), која је остварена уз помоћ бројних верских група. Практично, верски фундаментализам је редефинисан ушао на велика врата светске политичке позорнице управо у време рушења комунизма, али да би се прикрио његов прави смисао акценат је мас-медијским каналима скренут само на једну заједницу. Медијски врло успешно злоупотребљавано је незадовољство шиитских грађана Ирана или сунита у Пакистану и Судану, који су јавно тражили стварање исламске божје државе утемељене на шеријату (традиционалном исламском праву). Сваки отпор либерализацији проглашаван је светском претњом миру, док се незадовољство због економског сиромашења арапских држава прањњем извора нафте, приказивало као отпор „хришћанству“.

Католичка црква вековима представља владаре који из сенке обликују геостратешка и геополитичка кретања у свету, индиректно доприносећи својим одлукама распадима читавих култура и цивилизација, што смо могли да се уверимо и приликом растурања низа држава иза гвоздене завесе. Корене таквих стремљења треба тражити још у „Силабусу“ Папе Пија IX у деветнаестом веку, који наводећи око 80 заблуда тадашњег времена посебно жигоше погрешне идеологије, угрожена људска права и лоше друштвене поретке, због чега црква не може остати по страни. Ватикан као трајни приоритет пројектује стварање света по сопственој ме-

ри, интервенишући у свим друштвеним областима, од образовања и културе до начина живљења. Не улазећи у генезу даљег историјског развоја фундаменталистичких идеја у окриљу Рима, важно је да повучемо паралелу сценографије стварања новог света. Професор католичке теологије на Универзитету Нотрдам, Ричард Мекбрајен, објашњавајући феномен верске искључивости („*све или ништа*“) примећује: *Код католика се, додуше, у том контексту обично не говори о фундаментализму, али је менталитет у суштини исти; протестантски фундаментализам заступа становиште „Тако ми говори Библија“, а католички фундаментализам полази од „Тако ми говори папа“.*

Када је почетком осамдесетих година прошлог века један од високих комунистичких лидера тадашњег Совјетског Савеза, обећао да ће на телевизији показати „последњег попа“, био је уверен да је дошао крај религије. Да му је неко поменуо да ће четврт века касније у Русији почети са радом први сателитски ТВ канал „Спаситељ“, вероватно не би дочекао тај тренутак, јер је Руска православна црква (РПЦ) под комунизмом преживљавала тешке тренутке. Више од седам деценија цркве су дизане у ваздух, од манастира прављене коњушнице, док су свештеници хапшени, малтретирани и прогањани по сибирским гулазима. Бољшевичко једноумље је религију свело на категорију државног непријатеља, тако да се вера одржавала интерперсоналном мрежом комуницирања, уз ризик физичког опстанка. Буран раскид са прошлошћу означио је изненађујући препород, па се чак 70% становништва определило као верници. Међутим, проблем је што тек сваки пети редовно одлази у цркву, постајући свесан себе и религиозне припадности. Брзо је реализована идеја о стварању менталне хришћанске мапе, па је покренут православни ТВ канал са око 16 часова програма дневно, чиме се пасивно припадање религији преокренуло у активистичко. Када се има у виду чињеница да у држави (која је мултиконфесионална) живи око 20 милиона муслимана, подложних идејама радикалног исламско-терористичког крила, јасна је намера оснивача да утиче на њихову психологију. Наравно, држава одбија и саму помисао да стоји иза оваквог пројекта, јер би то било у супротности са званичним ставом о грађанском друштву, црква признаје да је дала благослов, али ништа више, па одговорност за финансирање и уређивачку политику прихватају аноним-

ни филантропи окупљени око компаније „Руска консалтинг група“. Тако у времену које долази масмедији постају светилишта, јер усмеравају и преносе проповедне садржаје, потенцијално претећи да религија замени комунизам. Светилиште је артфакт, идеја је све, а она се може пренети било којим модерним масмедијским каналом у било који интимни кутак живота, који ионако не припада само вама!

Црвена пошаст (комунизам) више није актуелна као непријатељ демократије, али ју је вештом заменом теза наследила опасност ширења ислама, према којем се пажљиво, читањем „између редова“ може наслутити неповерење и дискриминација коју је тешко доказати. Изједначавањем *шихада* и *муслиманског тероризма* са исламском религијом, у светски непросвећеном становништву јача анимозитет према читавој култури, који се може завршити само настанком сличних осећања са друге стране. Мржња развија мржњу, сујета сујету, осећај доминације и господарења адекватан је одговор развијања сопствене снаге и моћи, тако да се на тероризам одговара новим тероризмом. Све виши ниво образованости свештеника, као и апсолутна примена свих савремених средстава масовних комуницирања резултира високософистицираном пропагандом, упућеном не само својим верницима, већ свим становницима планете. Реагује се брзо, динамично, актуелно, наизглед аргументовано и реторички савршено, тако да се иза паравана љубави крије реторика која раздваја од оних који не мисле исто.

Средином маја 2005 године Ватикан је светској јавности представио документ под насловом „Христово милосрђе према мигрантима“, који на око 80 страница даје упутства првенствено католицима како да *развијају и негују културу прихватања усељеника*, уважавајући права других култура које долазе издалека да побољшају услове свог живота. Кардинал Стефан Фумио Хамао и монсињор Агостино Маркето објашњавају како је света дужност доброг католика да у анђеоском духу прихвати сваког имигранта, али је необично важно да они *поштују законе земље која им пружа гостопримство*, посебно потенцирајући муслимане, чинећи то лукаво, индиректним путем. Документ који је одобрио лично папа декларативно заговара дијалог са припадницима других религија и цркава, уз потврђивање заједничких вредности као што

су вера у једног Бога, свакодневна молитва, пост, аскеза, али констатно истичући елементе који раздвајају културе. Католичка заједница се упозорава да обрати пажњу на разлике у *верским доктринама, пракси, моралним законима ислама - онога што се може прихватити од онога што није могуће!* Ригорозни приручник инспириран податком да се само у Италији годишње склопи око 1.500 мешовитих бракова, док је на подручју Европе цифра око 12.000, посебно упозорава на непожељност склапања животних веза *између жена католикиња и мушкараца муслимана*, при чему као опасност прети религијска едукација њихове деце, али се не противи стварању брачних заједница у супротном случају. На свом веб сајту Ватикан упозорава католике да добро промисле пре него што уђу у брак са муслиманима, јер тако помажу ширење ислама! Света столица отворено заговара потискивање свих других религија, намећући своју визију „*societas perfecta*” (*савршеног друштва*), немилосрдно чинећи све да задржи вековне привилегије. Тако се прича о демократији и поштовању људских права завршава стварањем нових зидова који би требало да створе јасну поделу међу припадницима различитих религија!

По исламским учењима фундаментализам је правац који се бави *фундаментима*: Курана (Светог писма), Суна (традиције) и личности Пророка Мухамеда, али су због дубоких криза политичког система и разбијања јединственог исламског поретка (још крајем X века) почели да се појављују радикализовани ставови о успостављању духовне обнове. Тумачећи јединство ислама и државе на древним законима шеријата, поборници ових идеја створили су нову идеологију, са циљем ширења моћи и територијалног распрострањања. Припаднике других вера називали су *штићеницима* (димима) који уживају своја права, али су они потчињени у односу на правоверне. Жестина реформисаних схватања исламистичког поретка почела је да се осећа крајем седамдесетих година прошлог века појавом иранског вође Хомеинија и пакистанског идеолога Аби Ала ал Маудудија, који је основао исламистичку групу „Дјама ат и ислами”, чувену по јавном спаљивању књига. У Египту, Ирану, Пакистану, Турској, Алжиру, Тунису, Судану, Либији, Саудијској Арабији и другим муслиманским државама основан је низ фундаменталистичких покрета, међусобно удаљених, али идејно и организационо веома блиских.

Често користећи у комуникацији појам „цихад” (од арапског корена dž-h-d, са значењем *настојање, напор*) по фрази из Курана: борба на Божјем путу, они су радикализовали активности, укључујући и тероризам, па их је већина водећих светских медија именовала носиоцима *светог рата*. Ово значење сковано је у Европи током крсташких ратова, док би прави превод речи био *света борба*, у контексту напора човека за самоконтролом и моралним побољшањем самог себе. У раним поглављима која потичу из Меке када је Мухамед био пророк и противник владајуће паганске олигархије (570-622. године), цихад има духовни значај, док већ у Медини (622-623. године) у којој је он државни поглавар и војни командант, шири конотацију борбе против оних који нису на Алаховом путу. Теолози су прецизни у објашњењима да је цихад потребан да би се вера заштитила од других, али и да коришћење силе није дозвољено у случају деце, жена и немоћних. Ислам разликује четири врсте непријатеља: невернике, отпаднике од вере, побуњенике и разбојнике. Само прве две врсте су прихватљиве за цихад, па Осама бин Ладен намерно пропагира потребу одбране муслиманског света, јер је то, верски тумачено, обавеза сваког његовог припадника. Бирајући милитаризам као полигон информативних провокација фундаменталисти су пригрлили тероризам, злоупотребљавајући цихад јер им је омогућавао брзо и масовно пропагирање идеја. Отуда намерно ширење извитопереног смисла, пошто он у буквалном преводу значи: *Напор, усмерен ка одређеном циљу*, док терористи мењају тумачење у *обавезу да своју територију бране од неверника и истовремено покоре њихов свет све док ислам не овлада на целој земаљској кугли* (Ахмад Тахери у „Frankfurter Rundschau”, 26.9.1990). Цихад не може бити објава рата другим религијама тврде исламски теолози, јер Куран посебно говори о Јеврејима и хришћанима као „људима књиге” који морају бити заштићени и уважени. Бог је исти у све три религије, само је Алах арапски израз.

О америчкој религиозности не треба трошити речи, али она никада није била толико присутна у спољној политици као што је данас. На 865 становника долази једна црква, џамија, синагога или сличан верски храм! Можда то није случајно када се зна да 95% становништва изјављује како верује у Бога, 65,6% били су чланови цркве, 61,7% да религија нуди одговоре на сва важнија

питања, а 63,9% да свештенство заступа високе етичке стандарде („Галупов религијски индикатор за САД у 2002”). Док је у већини европских држава посета црквама у опадању, 55% Американаца барем једном месечно одлази на молитве. У Италији тај проценат је мало нижи (47%), у Француској 38%, у Великој Британији 25%, у Русији само 14% итд. Ова статистика не фигурира само као број, већ као стратешки циљ пропагандиста који реторичким манипулацијама могу управљати смислом и значењем информација. Протестантска и католичка црква, појачане бројним верским организацијама и покретима (има их око 2.200), лукаво су оснажиле присуство на јавној сцени, при чему су вешто заобиле директну медијску пропаганду остављајући јој секундарно место, док је примат дат политичким вођама и њиховим порукама. Психа просечног америчког грађанина је подложна патриотским изливима моћи! Они су убеђени да носе одговорност светске безбедности и развоја, тако да импресивна пропагандна реторика, којом се објашњавају све већи војни издаци и уплитања у туђе животе, наилази на плодно тло. Користећи популистички модел јавност се наркотизује демонизујућим представама о притајеном непријатељу, па је његово постојање неопходан услов постојања безбедносне, војне и стратешке грађевине.

Историјски гледано, америчкој елити увек је требао разлог бриге, тако да је вера у Господа коришћена за политичка убеђивања. Сенатор Алберт Бевериџ из Индијане (биограф Абрахама Линколна), још 9. I 1900. говорио је: **Он** нас је учинио врхунским организаторима света да бисмо хаос заменили системом. Дао нам је дух напретка да бисмо победили силе реакције свуда у свету. Учинио нас је искусним у пословима управљања и владања да бисмо међу дивљим и од старости ослабљеним народима спроводили управну власт. Да нема силе као што је наша свет би утонуо у варварство и мрак. А, од читаве наше расе **Он** је амерички народ уздигао као одабрану нацију, да би коначно утро пут спасењу света. У почетку је реторика глорификовања сопствене посебности била ненаметљива, да би данас религиозни дискурс био уткан у америчку безбедносну доктрину. Сопствени потези се величају до бескраја, борба се уздиже на однос Добра и Зла, док се супротстављени аргументи игноришу. Амерички устав у члану 6. јасно каже да никакав верски тест никада неће бити тражен као

квалификација за посао, али прећутно се на кључна места постављају радикално конзервативне личности одане методистичким учењима.

Скоро 90 милиона америчких грађана блиско је протестантским методистичким учењима која ћемо најлакше разумети читањем „Библијских прорицања”, савременим интерпретацијама Новог завета које предсказују развој догађаја који воде сумраку цивилизације и другом доласку Исуса Христа. Пророчанство се јасно опредељује за фаталну визију глобалног рата који предстоји са силама зла, односно, трансформисаним снагама тероризма које се постепено изједначавају са муслиманима. САД себе виде као град на брегу о којем се говори у Библији, одабрану расу која ће реализовати „Откровење Јованово” (Апокалипсу), па проповедници таквих учења Уједињене нације виде као место деловања Антихриста, јер се у Откровењу (17,13) каже да су краљеви земаљски своју силу и моћ пренели на Звер, Папа који је противник ирачког рата важи за курву Вавилонску, зато што према „Откровењу (17, 9) влада на седам брегова, као што Рим лежи на седам брежуљака (Хоуп, Spoerl, „Der Spiegel”, Hamburg, br.8/2003).

Чувени баптистички проповедник Били Грејем 1993. је у Немачкој пет дана говорио окупљеним верницима, али и гледаоцима који су га захваљујући директном сателитском преносу гледали у 56 држава света и 1.400 великих градова. Користећи радио и телевизију, а од недавно и Интернет, уз издашну помоћ донатора, фундаменталистички проповедници јавно промовишу политичке вође, који заузврат стално подсећају нацију коме дугују захвалност: *Верујем да је Он почео да лечи нашу благословену земљу* (изјава Регана на изборном скупу Националне асоцијације евангелиста). Под плаштом верски наглашеног патриотизма, залагања за приватну својину и либерално тржиште, задржавања смртне казне, паљења и постављања бомби на клинике које врше абортус, одвија се борба за враћање „традиционалних” вредности, у којој Американци имају улогу чувара хришћанства. *За амерички фундаментализам карактеристична је тежња да из унутарцрквеног евангелистичког окружења прераста у покрет конзервативних политичких уверења, са циљем да своје тежње организовано и политички-институционално спроведе*, учачава Клаус Кин-

цлер (2002: 26). Размислите да ли је случајност што Буш своје говоре почиње и зачињава теолошким порукама намењеним припадницима Божије армије, која има племениту мисију уништења Ђавољих ратника? Је ли коинциденција што у циркуларном писму покрета „Christian Voice” стоји: *Американци су као нација и као народ у својој краткој историји били становници најмоћније - и можда последње велике домовине вере. Међу народима света познати су као хришћанска нација. Из тога наравно произилази да ће Америка и њени људи бити посебна мета напада Сатане када покуша да прогута планету и све који на њој живе.* Настаје ли то прикривени религијски фундаментализам који негован и подстицан разним страховима и мржњама, болесним фрустрацијама и бесом, једног тренутка може свет одвести у истински крсташки рат?

Детаљнија анализа утопистичке теорије америчког футуролога Семјуела Хантингтона (први пут јавности предочена 1993) о надолазећем судару култура, најавила је концепцију могућег верско-културолошког конфликта. Ренесанса повратка верским принципима као да наговештава рестаурацију религијског фундаментализма, при чему се као аргументи користе изјаве верских поглавара свих водећих конфесија. Као парадигма често се цитира говор папе Бенедикта XVI, који је у традиционалном новогодишњем обраћању „*urbi et orbi*”, вернике широм света позвао да прихвате *препород вере као обавезу трећег миленијума, да не би постали жртве сопствене интелектуалности.* Тако сан о мултиконфесионалном друштву бледи пред наметнутим политичко-економским интеграцијама, опасно љуљајући стубове постмодерне континенталне демократије.

КРАЈ ПОЧЕТКА

Научно-технолошка и политичко-економска глобализација света истовремено су узрок и последица инфоглобализма. Из доминације идеологије и политике, проистекла је епоха модерне (индустријализма), са партикуларним интересима најбогатијих држава, пре свих САД, резултирајући новом поделом рада на материјалну и духовну сферу. Идеје пренете комуникационим чиновима постају управљачке снаге преобликовања глобалне визије

развоја, а моћ се крије у контроли и власништву над каналима дифузије порука. Без слободе медија не може се говорити о постојању демократског институцијско-нормативног система, јер он представља услов контролисања владајућих структура. Поента није у количини или брзини информација, јер се оне метамедијама истовремено и планетарно шире геосфером, већ о милионима руморних одјека који услед недовољног образовања или селективне пажње, струје инфосфером чинећи специфично комуникацијско окружење мимо контроле самопроглашених господара. У добу које нас очекује индивидуа је опседнута вирусима инфорелативизовања, што води својеврсном парадоксу: мноштво информација убија њихов смисао, док реципијент остаје све гладнији! Национална, верска, културна и социјална превирања у сенци су формирања неолибералне монолитности. Глобални сукоби воде се у простору идеја у којем чињенице све више узмичу пред измишљотинама, амбијенту утицања на друге, што значи престројавање на масмедијском тржишту.

Овде ваља указати на важну терминолошку различитост у политичком контексту поимања термина *национални*, који у западноевропским изворима има значење *политичког*, док се у нашој науци често објашњава у смислу етничког. Када, нпр., Сидни Верба говори о *националној држави*, *националном идентитету* или *националним симболима*, не мисли на етничку специфичност, већ *политичку заједницу* која је средиште друштвеног окупљања. Глобална медиократија изазива низ патолошких последица на критички одговорну свест глобалног аудиторијума, стварајући нови политички простор којим доминира једноумље, апологетство, фасцинација профитом, контролисани екстремизам, правни парадоксализам и легитимизована употреба силе. Хегелову мисао да нико не може прескочити властиту епохалну сенку свога времена, медиократе преобликују вештим укидањем *toposa*, места којег више нема, истурајући на пиједестал вредности радикална схватања о нестанку просторних и временских граница. Уместо њих нуди се арканум, вештачка творевина поретка благостања у којем успавани и интегрисани интелектуални свет не уочава евидентне процесе политичке рефеудализације, која под плаштом масмедијског субјективизма камуфлира све већи јаз између богатих и сиромашних, пропадање националних економија, пад образованости и све нижи критеријум опште политичке културе.

У модерном друштву нема легитимне и суверене власти, изван и изнад народа. Оно легитимно садржано је у општој вољи (Мирић, 1999: 58), а битка је у стварању корпуса метода и техника којима ће информатичко друштво ту вољу наметнути. У свету помешаних концепата и вредности ствара се клима општег неповерења, идејне фрустрираности и технолошких изазова, тако да се појмовима мира и демократије неосетно додаје још један, али софистициранији и опаснији него икада – духовна контрола. Време спаљивања књига, новина или уништавања и крађе техничке опреме припада далекој прошлости (увек има примитивних изузетака), јер је много ефикасније и суптилније навести публику да не верује у понуђене садржаје, односно да их не конзумира. Учење се редифинише према новим обрасцима комуникације, што у први план истиче делотворност и персонализацију знања. Ако младе генерације све мање времена троше на класично образовање и медијску писменост, јасно је да неће постати савршена рецептивна бића, па ће њима бити лакше манипулисати.

Асиметричност комуникационе орбите представља опасну одлику политичких капацитета, јер унутрашња технолошка повезаност не значи и искрену жељу за разумевањем других! Најављени крај историје не може доћи пре почетка медиократије, коју ће чинити мноштво сличних перцепција које се невероватном брзином, у сталном току и кретању смењују, чинећи глобални информацијски омотач, који као и планета, услед непрекидног прегревања једног тренутка може произвести сопствено самоуништење. Универзум може опстати само као складан функционалан метасистем, али са интерактивним, мултифонијским и општим комуникационим токовима који повезују сваки, макар и најудаљенији кутак, појединце и културе, дозвољавајући сваком другом да ужива у правима која су и њему доступна.

Литература:

- Андерсон, Б. (1998): *Нација: замишљена заједница*, PLATΩ и Фонд за отворено друштво, Београд.
- Баћевић, Ј. (2004): *In media res – Ефекти медија*, Институт друштвених наука, Београд.
- Benjamin, W. (1999): *The Arcades project*, by Howard Eiland and Kevin McLaughlin Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Бјелица, М и Јевтовић, З. (2006): *Историја новинарства*, Мегатренд, Београд.
- Бодријар, Ж. (1991): *Simulakrum i simulacija*, IP Svetovi, Novi Sad.
- Хабермас, Ј. (1969): *Јавно мњење*, Култура, Београд.
- Хегел, Г. В. (1989): *Основне црте филозофије права*, Веселин Маслеша, Сарајево.
- Korten, D. C. (1994): *When Corporations Rule the World*, Kumarian Press, New York.
- Lowery, S. and De Fleur, M. L. (1988): *Milestones in mass communication research: Media effects*, Longman, New York.
- Мирић, Ј. (1999): *Демократија и екскомуникација*, Просвјета, Загреб.
- Стиглић, Ц. Е. (2002): *Противречности глобализације*, SBM-h, Београд.
- Тофлер, А. (1983): *Трећи талас*, Просвета, Београд.
- Фукујама, Ф. (1997): *Судар култура*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Шулц, Х. (2004): *Преглед немачке историје*, Народна књига, Београд.
- Verba, S. (1965): *Political Culture and Political Development*, Princeton univ. Press.
- www.organgecco.uk, 18. VII 2000.

MEDIOCRACY AND RELIGION ON THE WAY TO PSEUDOPOLIS

Summary: Cartoons of the prophet Mohamed, published in the Danish daily „Jilands posten”, and then in some other European newspapers, have churned the world public, causing loud protests of Moslem believers, and even violence that spread throughout the planet like a fire. Outlines of democracy future in the 21th century can be noticed in the shadow of this incident. The democracy becomes more exposed to violent rushes of megacorporate interests, dominant political influences, cultural determination and to the defined religious fundamentalism. It becomes harder and harder for a common, lonely individual to create and to preserve his own thoughts, ideas and values, as arrogant and ready-made uniformed army of mass media, producing deafening hoot of a fairy tale about equality, peace and multiculturalism, covers up conflicts between cultures and civilizations, which appear more and more often. It seems that the program type society lacks the need for inner critical revision, which would offer consensus in projecting further world development. Instead of renaissance of ideas, renaissance technology is offered, used by the skilled controllers of the global steeringwheel for directing the World Arc toward the rocks of something that could be called a pseudopolis. Freedom of expressing and media is oxygen of open, public communication, the pillar of democratic buildings, but the problem is in the fact that the guards of information gates still watch, this time in front of cyber spaces. History showed that the names of losers are always known in similar processes, while the others are always longer sought and less is known about them.

Key words: polis, democracy, nation, religion, communication, power, mediocracy.